

WWF Ελλάς

Λεμπέση 21
117 43 Αθήνα

Τηλ: 210 3314893
Φαξ: 210 3247578
p.maragou@wwf.gr
www.wwf.gr

Αθήνα, 21 Δεκεμβρίου 2017
Αρ. πρωτ.165

Προς:

Οργανισμό Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΕΛΓΑ)
Μεσογείων 45, 115 10 Αθήνα, protaseis@elga.gr

Υπόψη:

Προέδρου κ. Φ. Κουρεμπέ

Θέμα: Υποβολή προτάσεων για τη βελτίωση του θεσμικού πλαισίου του ΕΛ.Γ.Α. -Η περίπτωση της Ρόδου.

Με βάση την πρόσκληση του Οργανισμού Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων περί προτάσεων αλλαγής του σχετικού θεσμικού πλαισίου θα θέλαμε να καταθέσουμε πρόταση ως προς την αναγκαιότητα συμπερίληψης μέτρων με στόχο τη μείωση της αλληλεπίδρασης των ελαφοειδών με κύριο παράδειγμα την σύγκρουση ανάμεσα στους αγρότες της Ρόδου και το πλατώνι (*Dama dama*) είδος ελαφιού που απαντά φυσικά στην Ελλάδα.

Οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ πλατωνιών και γεωργών στη Ρόδο προκαλούνται λόγω των ζημιών που προκαλούν τα πλατόνια σε καλλιέργειες όπως καρπούζια, φράουλες κλπ. ειδικά σε περιοχές της Νότιας Ρόδου. Οι γεωργοί προκειμένου να προφυλάξουν την παραγωγή τους χρησιμοποιούν συρματοπλέγματα, πλαστικά πλέγματα ή και δίχτυα ψαρέματος στα οποία μπλέκονται τα κέρατα των ζώων με αποτέλεσμα τον τραυματισμό ή/και θανάτωση (από πνιγμό ή αφυδάτωση) των πλατωνιών. Τα περιστατικά παγίδευσης ή εγκλωβισμού ελαφιών σε συρματοπλέγματα ή δίχτυα συμβαίνουν όλο και πιο συχνά τα τελευταία χρόνια στο νησί της Ρόδου, πιθανόν λόγω της αύξησης του πληθυσμού τους ή/και πιο εντατικών προσπαθειών των αγροτών να προστατεύσουν τη φυτική παραγωγή τους. Επιπλέον λόγω των ζημιών που προκαλούνται, παρατηρούνται και φαινόμενα σκόπιμης θανάτωσης με σκοπό την αντεκδίκηση με θηλιές, δόκανα, ή και με χρήση όπλων (όπως η περίπτωση των 14 ζώων που βρέθηκαν σκοτωμένα τον Δεκέμβριο 2016 στην ευρύτερη περιοχή της δημοτικής κοινότητας Μαριτσών) με σοβαρές συνέπειες στη βιωσιμότητα των πληθυσμών τους στη φύση. Τα παραπάνω βεβαιώνονται από σχετικές αναφορές των δασοφυλάκων της Διεύθυνσης Δασών Δωδεκανήσου οι οποίοι καλούνται για την αποτύπωση ζημιών, των απεγκλωβισμό ζώων ή την καταγραφή θανατωμένων και συντάσσουν σχετικές αναφορές.

Οπωσδήποτε οι ζημιές στη φυτική παραγωγή μπορεί να οφείλονται και σε (ανεπιτήρητα) αγροτικά ζώα των οποίων η σχέση με τα πλατόνια είναι έντονα ανταγωνιστική, όσον αφορά στην τροφή, το νερό και τη χρήση του ενδιαίτηματος. Η σχέση αυτή είναι περισσότερο ανταγωνιστική με τις αίγες, επειδή το διαιτολόγιο των δύο ειδών είναι παρόμοιο.

Το θέμα έχει επανειλημμένως απασχολήσει την κοινωνία της Ρόδου και τις αρμόδιες αρχές. Ενδεικτικό παράδειγμα η λαϊκή συνέλευση που έγινε με πρωτοβουλία του Αντιπεριφερειάρχη Πρωτογενούς Τομέα στην Τοπική Κοινότητα Απολακκιάς με την παρουσία του Συντονιστή της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αιγαίου και η ανοικτή σύσκεψη αρμόδιων φορέων (με παρουσία αγροτών) στα γραφεία της Αποκεντρωμένης Διοίκησης στην Ρόδο στις 6 Δεκεμβρίου 2016 στην οποία συμμετείχε και το WWF Ελλάς.

Από τον Σεπτέμβριο 2016 στην παρ. 1 του άρθρου 5 του ν. 3877/2010 (Α´ 160) «Ασφαλιζόμενοι φυσικοί κίνδυνοι, παθήσεις, και ασθένειες», έχει προστεθεί (μέσω σχετικής τροπολογίας) και η περίπτωση των ζημιών που προκαλούνται από άγρια ελάφια (*Dama dama*) στη φυτική παραγωγή της νήσου Ρόδου, με αποτέλεσμα οι ζημιές που προκαλούνται από τα πλατόνια στη Ρόδο να υπάγονται στην ασφάλιση του Οργανισμού Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΕΛ.Γ.Α.). Ωστόσο δεν έχει ακόμη εκδοθεί η ΚΥΑ που προβλέπεται στο άρθρο 5 παρ. 4 του ν. 3877/2010 (Α´ 160) προκειμένου να ισχύει και πρακτικά η διαδικασία αποζημίωσης ή λήψης ενεργητικών μέτρων.

Με βάση το παραπάνω σκεπτικό οι θεσμικές αλλαγές που θα μπορούσαν να γίνουν στη δομή του πλαισίου λειτουργίας και οργάνωσης του ΕΛΓΑ προκειμένου να συμβάλλουν στην άμβλυνση της αλληλεπίδρασης αγροτών και πλατωνιών και των συνεπειών της είναι οι παρακάτω:

1. Σύνταξη αναλογιστικής μελέτης από την αρμόδια υπηρεσία του ΥΠΑΑΤ και έκδοση σχετικής ΚΥΑ βάσει του άρθρου 5 παρ. 4 του ν. 3877/2010 (Α´ 160) ώστε να ξεκινήσει η λειτουργία αποζημίωσης στην πράξη. στην οποία θα εκτιμηθεί η οικονομική ζημία που υφίστανται οι παραγωγοί στην Ρόδο από το πλατόνι. Σύμφωνα με τον νέο οργανισμό του ΥΠΑΑΤ (Άρθρο 3, παρ. γ., υποπαράγραφος ηη του Προεδρικού Διατάγματος Υπ. Αριθμ. 97 [ΦΕΚ Α' 138/15-9-2017] η Διεύθυνση Προγραμματισμού και Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, Τμήμα Χρηματοοικονομικής Υποστήριξης και Ασφάλισης Γεωργικής Παραγωγής έχει την αρμοδιότητα για την «... εκπόνηση μελετών και υποβολή προτάσεων και εισηγήσεων προς τον Υπουργό Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων για τροποποιήσεις των υφιστάμενων καλύψεων του ΕΛ.Γ.Α. που προβλέπονται στους Κανονισμούς του ή την κάλυψη κινδύνων του άρθρου 5 του ν. 3877/2010, όπως κάθε φορά ισχύει, που υπάγονται στην ασφάλιση του ΕΛ.Γ.Α. και οι οποίοι δεν προβλέπονται στους Κανονισμούς του και δεν ασφαλιζονται άμεσα και μπορεί να προχωρήσει σε, καθώς και για κάθε θέμα που αφορά στη δραστηριότητα του ΕΛ.Γ.Α.».
2. Ενεργητική προστασία με τη χρηματοδότηση ηλεκτροφόρων περιφράξεων μέσω συγκεκριμένων αγροπεριβαλλοντικών μέτρων. Οι περιφράξεις αυτού του είδους λειτουργούν ως ψυχολογικός φραγμός που κρατά τα ζώα μακριά από τις καλλιέργειες. Ένας παλμός ηλεκτρικού ρεύματος στέλνεται κατά μήκος του σύρματος του φράκτη, με συχνότητα περίπου ένας παλμός/δευτερόλεπτο, από έναν γειωμένο φορτιστή. Όταν ένα ζώο (ελάφι ή αίγα) αγγίξει τον φράκτη, το κύκλωμα μεταξύ του φράκτη και του εδάφους κλείνει και το ζώο υπόκειται σε ένα σύντομο, απότομο αλλά ασφαλές σοκ. Από όσο γνωρίζουμε μετά την σύσκεψη της 6ης Δεκεμβρίου 2016 και με αφορμή σχετική εισήγηση, νέοι γεωργοί έχουν ξεκινήσει την εγκατάσταση ηλεκτροφόρων περιφράξεων με δική τους πρωτοβουλία. Σε σχετικό πρόβλημα, το Κυπριακό Κράτος έχει συντάξει σχετικό μέτρο για το αγρινό (*Ovis orientalis*), το οποίο βρίσκεται σε διαδικασία έγκρισης. Θα ήταν θεμιτό να αξιοποιηθούν οι ανωτέρω πρωτοβουλίες προς την κατεύθυνση ενίσχυσης και εφαρμογής παρόμοιων μέτρων στη Ρόδο
3. Όσον αφορά στην ασφαλιστική προστασία με τη μορφή οικονομικής επιδότησης, οι δασοφύλακες της Διεύθυνσης Δασών Δωδεκανήσου, έχουν την τεχνογνωσία και την

εμπειρία να αναγνωρίζουν αν οι ζημιές στη φυτική παραγωγή οφείλονται σε ελάφια ή σε παράνομη βόσκηση αδέσποτων και ανεπιτήρητων ζώων, κυρίως αιγών. Για τον λόγο αυτό μπορούν να τις καταγράφουν και να τις πιστοποιούν, και να προβλεφθεί να γίνονται αποδεκτές ώστε στη συνέχεια να υποβληθούν αρμοδίως στον ΕΛΓΑ και να διεκδικηθούν αποζημιώσεις από τον ΟΠΕΚΕΠΕ. Άλλωστε στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της Δασικής Υπηρεσίας εντάσσεται και η φύλαξη του αγροτικού χώρου.

Οι δράσεις και οι πρωτοβουλίες που θα αναληφθούν για το πλατόνι στην Ρόδο ιδανικά θα αποτελέσουν ένα καλό παράδειγμα εφαρμογής και για άλλες περιοχές της χώρας που αντιμετωπίζουν αντίστοιχες πιέσεις από ελαφοειδή (Λήμνος και Πάρνηθα με την παρουσία του *Cervus elaphus*) και να δώσει λύσεις σε πιέσεις από άλλα οπληφόρα όπως οι αγριόχοιροι (*Sus scrofa*)

Γενικά στοιχεία για το πλατόνι

Το πλατόνι αποτελεί μέρος του φυσικού πλούτου και της ιστορικής και πολιτισμικής κληρονομιάς του νησιού της Ρόδου. Ένα τόσο σημαντικό ζώο θα πρέπει να τύχει ιδιαίτερης προσοχής, μελέτης και προστασίας, με σκοπό την διαφύλαξη, ανάπτυξη και αύξηση του άγριου πληθυσμού του. Πολύ δε περισσότερο αφού το συγκεκριμένο είδος δεν διαφέρει μόνο από τα ελάφια του γένους *Cervus* και από το υποείδος πλατωνιού *Dama dama mesopotamica*, αλλά έχει και σαφείς μορφολογικές και γενετικές διαφορές ακόμη και από τους πληθυσμούς του κοινού Ευρωπαϊκού πλατωνιού *Dama dama dama*.

Οι πληθυσμοί του πλατωνιού στη Ρόδο παρουσιάζουν διαχρονικά μία διακύμανση ως προς το μέγεθος και την κατανομή τους στο χώρο. Το στοιχείο που επηρεάζει καθοριστικά την αύξηση ή τη μείωσή τους είναι η δυνατότητα ή μη αποτελεσματικής προστασίας και εξάλειψης της λαθροθηρίας που κατά καιρούς παρατηρείται (Θεοδωρίδης, κ.ά, 2008).

Το πλατόνι προστατεύεται από την ελληνική νομοθεσία, η οποία απαγορεύει το κυνήγι του, σύμφωνα με το Νομοθετικό Διάταγμα 86/1969. Περιλαμβάνεται επίσης στο παράρτημα ΙΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης. Ένα μέρος της περιοχής εξάπλωσής του βρίσκεται εντός περιοχών του δικτύου Natura 2000 της Ρόδου και σε Καταφύγια Άγριας Ζωής. Στο Κόκκινο Βιβλίο των απειλούμενων ειδών ζώων της Ελλάδας (2009) το είδος αναφέρεται ως Κινδυνεύον, λόγω και της απουσίας ενός συστήματος διαχείρισης των ζημιών που προκαλεί το πλατόνι σε αγροτικές καλλιέργειες (Μερτζανίδου, 2009).

Για την προστασία και αποκατάσταση του πληθυσμού των πλατωνιών ξεκίνησε από το 1999 μία σοβαρή προσπάθεια για την καταπολέμηση κυρίως της λαθροθηρίας του πλατωνιού, από την αρμόδια Δασική Υπηρεσία. Τα μέτρα που λήφθηκαν περιλάμβαναν την πρόσληψη φυλάκων θήρας, κοινές νυκτερινές ενέδρες της Υπηρεσίας, με ομάδες των Ειδικών Δυνάμεων Υπαίθρου της Ελληνικής Αστυνομίας, αυστηρή φύλαξη των ενδιαιτημάτων των πλατωνιών σε ώρες πέραν του κανονικού ωραρίου και συλλήψεις λαθροθηρών κυρίως τις νυκτερινές ώρες. Υλοποιήθηκαν τρία μεγάλα έργα, σε εφαρμογή προηγούμενης στρατηγικής μελέτης, με τίτλο «Πλατόνι – Κάμειρος: Διερεύνηση των παραγόντων αξιοποίησης των φυσικών πόρων της περιοχής του Δήμου Καμείρου και ειδικότερα του πλατωνιού, περιοχής Προφήτη Ηλία και στήριξη της τοπικής οικονομίας», από τη Σχολή Δασολογίας και Φ.Π. του Α.Π.Θ. Τέλος, υλοποιήθηκαν εργασίες βελτίωσης ενδιαιτημάτων του πλατωνιού, όπως: σπορές ψυχανθών και άλλων ποωδών, σε μεγάλες επιφάνειες εντός δασικών εκτάσεων και σε καμένες εκτάσεις, σπορές και φυτεύσεις ποωδών και θαμνωδών ειδών σε πινάκια εντός δασικών και φρυγανικών εκτάσεων, εμβολιασμοί άγριων καρποφόρων δέντρων, καλλιέργειες και υδρομαστεύσεις πηγών, κατασκευή κρηνών και

ποπιστρών. Ιδρύθηκε καταφύγιο 1.000 στρεμμάτων στο χώρο παρέμβασης, καθώς και θέσεις παρατήρησης για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Τέλος ιδρύθηκαν πυροφυλάκια με σκοπό την πυροπροστασία καθώς και θέσεις θέας. Αποτέλεσμα όλης αυτής της προσπάθειας ήταν μία σημαντική αύξηση τόσο του αριθμού των πλατωνιών όσο και του εύρους εξάπλωσής τους. Στα παραπάνω βοήθησε σημαντικά η αλλαγή νοοτροπίας των κατοίκων της νήσου Ρόδου, αφενός λόγω της φυσικής απώλειας των γηραιότερων, που ασχολούνταν παραδοσιακά με το παράνομο κυνήγι και της ενηλικίωσης των νέων, με μεγαλύτερη αγάπη και ευαισθητοποίηση σε περιβαλλοντικά θέματα και αφ' ετέρου λόγω της ενημέρωσης, με όλα τα μέσα (σχολεία, τοπικά μέσα μαζικής επικοινωνίας, διαλέξεις, ημερίδες, κ.λπ.) του πληθυσμού του νησιού, για το πόσο μεγάλης σημασίας είναι το θέμα για την ιστορία τον πολιτισμό και το φυσικό περιβάλλον του τόπου. Έτσι, ενώ στην καταγραφή του 1988 αναφέρθηκε η ύπαρξη 222 – 360 ατόμων στο νησί (Masseti and Theodoridis 2002), διεσπαρμένων σε έκταση 53.141,9 εκταρίων περίπου, με την ίδια ακριβώς μέθοδο υπολογίστηκε ότι το 2008 υπήρχαν 1.000–1.200 άτομα, διεσπαρμένα σε έκταση 95.250 εκταρίων περίπου. Ωστόσο η διατήρηση του είδους δεν έχει εξασφαλισθεί.

Σχετική Βιβλιογραφία

Θεοδωρίδης, Ν., Βούλγαρης, Κ., Παπαστεργίου, Κ. 2008. Το πλατόνι της Ρόδου: Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, επιπτώσεις από τις δασικές πυρκαγιές, την κτηνοτροφία και τη λαθροθηρία. 6ο πανελλήνιο λιβαδοπονικό συνέδριο «Λιβαδοπονία και Προστατευόμενες Περιοχές», Λεωνίδιο 2-4/10/2008.

Μερτζανίδου, 2009. *Dama dama* – Πλατόνι. Στο: Λεγάκις & Μαραγκού (επιμ) *Το Κόκκινο Βιβλίο των απειλούμενων ειδών ζώων της Ελλάδας*. 378-379. Ελληνική Ζωολογική Εταιρεία, Αθήνα. 525 σελ.

Masseti, M. & N. Theodoridis 2002. Recording the data on the former and present distribution of the free-ranging deer populations on Rhodes. Στο: Massetti M. (ed) *Island of deer. Natural history of the follow deer of Rhodes and of the vertebrates of the Dodecanese*. 169-180. Environment Organization of City of Rhodes, Rhodes, 224 σελ.